

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor	Correspondențele se adresează redacțiunii
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficiale, concurse edicte	„FOAIA DIECESANĂ“
„ „ „ pe 1/2 an 5 „	etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150	iară banii de prenumerațiune și inserțiunile la
„ România și străinătate pe an 14 franci	de cuvinte 6 cor, până la 200 de cuvinte 8 cor.	ADMINISTRAȚIUNEA
„ „ „ pe 1/2 an 7 „	de aci în sus 10 coroane	Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș

Adunarea dela Timișoara

Adunarea generală a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ s'a ținut conform programului publicat și în foaia noastră.

Sedinței prime i-a premers serviciul divin, sânta Liturgiă și chemarea Duhului sânt, celebrat în biserica noastră din Fabrică de P. O. D. Protopresbiter Dr. Trăian Puticiu, azistat de presbiterii Bugariu și Mateiu.

Adunarea a fost deschisă de d-l Dr. Liviu Lemenyi prin următoarele cuvinte:

Onorată Adunare generală!

Diferite cauze de natură diferită au împedecat pe bărbații aceia, cari erau cu mult mai chemați decât mine, de a conduce această adunare generală.

Numai în momentul din urmă m'a distins Comitetul central cu onorifica sarcină, la care nu m'am așteptat, — cred deci, că onorata Adunare generală va fi cu indulgență față de mine și va aprea mai mult bunele mele intențiuni, decât modestele mele puteri.

Natura incidentală a misiunii mele aduce cu șine, că nici nu mă simt chemat a desvolta înaintea Domniilor-Voastre vre-un sistematic program sau vre-o reprivire mai amănunțită, cu atât mai vârtos, căci raportul general al comitetului central servește de bună orientare.

Chemarea măreață a Asociațiunii noastre o cunoaște fie-care membru al ei, o cunoaște fie-care Român.

Scopul, pe care-l urmărește Asociațiunea noastră, este atât de nobil, atât de just, încât și străinul dator este să-l aproabe.

Scopul Asociațiunii este cultivarea poporului român, conservarea și desvoltarea dulcii noastre limbi strămoșești, și — urmărind acest scop — de o parte îndeplinim numai o datorință sacră firească, de altă

parte uzăm de un drept neprescriptibil înăscut fie-cărui individ și fie-cărui popor de un drept divin, de Dumnezeu binecuvântat.

Datorința noastră și dreptul nostru de a cultiva și desvolta limba noastră sunt cu atât mai evidente, cu cât putem constata faptul, că a noastră Asociațiune nici odată nici nu s'a gândit chiar la aceea, ca să iasă cu tendențele sale din cadrul poporului român, nici cand nu a căutat a cuceri dela alți, ci numai a conserva și a desvolta ce e al său.

Astfel mare păcat comite acela, păcat în contra legilor eterne care privește cu ochi răi tendințele noastre culturale, cu cari nimic alta nu ținim, decât ca și poporul nostru în limba sa și prin limba sa în nobilă frățească emulațiune cu celelalte popoare, spre binele patriei comune, să ocupe pe teren cultural locul acela demn, la care de Provedință e chemat conform însușirilor sale, pe cări nici vitregitatea secolilor nu le-a putut înăbuși.

Asociațiunea noastră, mai cu seamă, de când activitatea ei se estinde asupra tuturor locurilor din această țară locuită de Români, este singura instituțiune care întrunește toată suflarea românească din acest regat, în ea se manifestează unitatea noastră, scopul ei este acela, la a cărui ajungere cu egală însuflețire putem conlucra: putem zice — variind o vorbă vestită — că în tabăra Asociațiunii se află poporul român din această țară.

Această tabără trebuie să o apărăm de orice dușman, să o apărăm cu arma culturii, arma cea mai puternică, și să știm, că perdută va fi limba noastră, perdut poporul nostru, când această tabără nu o vom ști apăra, — dar o vom apăra cu glorie și cu izbândă, căci purtăm luptă dreaptă și luptăm pentru esistență, căci poporul, care nu e capace de cultură, acela nu e nici demn de viață.

Când s'au modificat vechile statute ale Reuniunii noastre, și în specie s'a lărgit teritoriul ei de activitate, s'au aflat oameni, cari din diferite puncte de vedere cu totul opuse se temeau sau se bucurau

de acele schimbări prevădând, fiecare parte din al său punct de vedere, efecte dăunătoare pentru interesele culturale românești.

Iată însă, experiența dovedește, că nebazate au fost de o parte temerile, și de altă parte nerealizate a rămas speranțele, iar Asociațiunea noastră, tocmai de când în brațele sale cuprinde pe toți Români din patrie, a luat cel mai frumos avânt.

Cu vie plăcere am venit deci deastădată în acest frumos emporiu al vechiului Bănat, în istorica cetate, Timișoara, și cu bucurie vedem, adunată în această sală floarea României din aceste părți.

Dață e adevărat aceea, că renașterea culturală a României din Ardeal a izvorit din acea fântână multe veacuri acoperită și suprimată de ordele barbare ale secolilor trecuți; trebuie să constatăm și aceea, că prin părțile Bănatului s'a născut prima mișcare pentru cultivarea poporului român și a limbii sale, prin părțile aceste s'a înființat primul institut pedagogic, din care au purces apostolii învățători, cărora este a se mulțami faptul, că puțini țărani află în acest ținut, — fie dintre cei mai bătrâni — cari nu știu carte. Meritul acesta al Românilor din Bănat este cu atât mai mare, căci în timpurile acelea biserica ortodoxă era supusă unei ierarhii străine.

Cu plăcere pot constata și faptul acela, că tot din părțile Bănatului mai întâiu s'au ivit bărbați, cari din căldura inimii lor s'au ocupat cu aparat științific, cu limba română, cu originea ei, cu structura ei, cu dezvoltarea ei.

E deci lucru firesc, că bucuros am venit din depărtări urmând frățeasca invitație adresată nouă și nu ne îndoim, că întrunirea noastră de aici va forma o treaptă nouă către înălțimea idealului nostru cultural, la care nisui. Declăr adunarea generală a Asociațiunii deschisă.

Înainte de a se trece la ordinea zilei, d-l E. Ungurean, ca director al despărțământului, Timișoara, d-l Dr. G. Dobrin, ca esmis al Societății pentru Fond de Teatru Român, și d-l N. Oncu, ca reprezentant al Asociațiunii naționale arădane, salută adunarea prin lungi și frumoase discursuri. Discursul d-lui Ungurean este următorul:

Inteligența română din despărțământul Timișorii, reprezentată prin comitetul despărțământului, când a invitat Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român, ca să și țină adunarea generală în acest an în Timișoara, a voit să dea dovadă, că totdeauna e gata a sprijini instituțiunile noastre culturale.

Din motiv de mare însemnătate s'a aflat îndemnată această inteligență a se înrola între sprijinitorii Asociațiunii și prin aceasta a culturii poporului nostru; acest motiv e, că în multe locuri locuite de Români, asemenea și în ținutul și jurul despărțământului Timișorii, poporul român nici intelectualminte nu e așa de deșteptat, nici materialminte nu înaintează așa, ca să poată ținea pași cu celelalte popoare intelectualminte mai deșteptate și materialminte mai înaintate;

noi pe aici vedem, că în atingere cu alte neamuri conlocuitoare și în viața socială și pe terenul economic tot poporul nostru se arată inferior, el e partea, care cedează.

Această împrejurare ne-a dus pe noi la convingerea, că deși avem în mare parte școale bune populare, deși școala bună populară contribuie mult la deșteptarea și moralizarea poporului, dar totuș față cu emulațiunea popoarelor pentru superioritatea și domnirea culturală și economică, pentru poporul nostru dela sate acum nu mai e destulă instrucțiunea și educațiunea, ce o capătă în școala populară; — instrucțiunea și educațiunea din școala populară trebuie acum și la noi privită de minimalul cultural, ce e de lipsă în viața poporului, ca pe acest fundament să se poată treptat mai departe desvoltă și întări, — deci la noi se arată în mod imperativ trebuința, ca poporul nostru, — precum fac și alte popoare mai culte, — să capete învățătură și după ce a eșit din școala populară; trebuie și mai departe să se lumineze, ca să se poată susține și întări, însă desvoltarea culturală să nu fie numai intelectuală, ci să fie și economică, adecă poporul român să nu fie numai cu carte, dar să fie și econom bun.

Aflu de lipsă a relevă, că față cu progresul rapid, ce-l fac acum alte neamuri pe terenul economic, trebuie și noi în lucrările noastre culturale, în promovarea culturii generale a poporului nostru, să avem totdeauna înaintea ochilor și desvoltarea și întărirea lui economică, — pentru-că e frumos idealismul, cultivarea lui dă semn de sentiment nobil, trebuie să cultivăm și noi idealismul; acesta ne învață să ținem la naționalitatea, la limba și legea noastră, la portul, tradițiunile și datinile părinților noștri, ne învață să rămânem credincioși strănepoți ai strămoșilor noștri, adecă să rămânem Români, ce au fost și dânsii.

Din idealism răsare sentimentul de dreptate și onestitate; să cultivăm acest sentiment cu mare zel, ca să nobilităm caracterul poporului, să-i ridicăm nivelul moral; în munca noastră culturală să ținim într'acolo, ca fie-cărui Român să i-se prefacă în instinct, ca să fie om cinstit și om de omenie.

Dar să ținem cont de spiritul timpului și de împrejurările, în cari trăim, să nu uităm că trăim într'o epocă, în care alătura cu idealismul în grad asemenea de mare domnește și realismul, sau mai bine zis materialismul adecă tăria economică, sau puterea averii; — să nu perdem din vedere, că un popor, fie el cât de idealist, dacă nu se nizește să ajungă și la bunăstare materială, dacă nu se nizește să se întărească și în avere, dacă pe moșile și pământul moștenit dela părinții lui se lățesc și întăresc alte neamuri, atunci poporul cel sărăcit, tocmai ca un om, care suferă de boală fără leac, cu timpul trebuie să peară.

Acest adevăr la noi aplicat, ca să fiu bine înțeles și de pătura societății noastre, care n'are multă carte, zic: *că înzădar vom cânta noi Deșteaptă-te Române, dacă alte neamuri vor cumpăra holdele și moșile Românilor.*

Spre paguba noastră până în timpul cel mai nou am fost idealişti și de acolo vine, că ne tot tânguim, că suntem săraci, ce în parte nu e adevărat, deci acum nu e mai destul din idealism să zicem: să ne păstrăm și apărăm limba și legea strămoșească; — acum, dacă voim să trăim și să trăim pe acest pământ, unde au trăit și strămoșii noștri, trebuie să zicem: să ne păstrăm și apărăm limba, legea și moșia; această treime aș dori eu să fie scrisă în catechismul poporului român.

Într'acole instituțiuni culturale, cari sunt chemate să grijască, ca poporul nostru să capete învățatură și după ce a eșit din școala poporală, cari sunt chemate a cultiva și desvolta literatura noastră, și prin munca lor a da direcțiune dezvoltării noastre culturale, în prima linie stă și Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român, pe care D-Voastră onorat Comitet central o reprezintă.

Dacă ne gândim, că munca noastră culturală și cu aceasta împreună întreaga activitate a Asociațiunii e avizată numai la sprijinul nostru, dacă considerăm, cât de mare e problema, ce are Asociațiunea a o deslega și cât de grele sunt datorințele, ce are a le îndeplini, — atunci dela fie-care Român, fără deschilnire de sex, care voește, ca să fie ținut de Român și de om inteligent, dela fiecare Român, care pricepe, că numai promovarea culturii poporului nostru e mântuirea noastră, trebuie să pretindem, ca să între în șirul sprijinitorilor Asociațiunii, pentru că cine sprijinește această Asociațiune, acela sprijinește cultura poporului român.

Acum onorat Comitet central în numele despărțământului nostru asigurându-Vă de stima și recunoștința noastră pentru zelul și iubirea de neam, cu care conduceți afacerile Asociațiunii, și mulțămindu-Vă pentru ostenețele, ce le puneți ca jertfă pe altarul culturii poporului nostru — am onoare a Vă saluta.

Toate discursurile au fost primite cu vii aplause din partea mulțimii de membrii, veniți la adunare.

Trecându-se la ordinea zilei se alege un notar ad hoc și diferitele comisiuni, cărora li-s'au încredințat diferite rapoarte și propuneri spre referare în ședința proximă.

(Va urma)

Câteva cuvinte despre personalitatea învățătorului

Mulți sunt de părerea, că numai ceea ce se propune în școală are putere de a învăța pe copii. Aceasta nu e tocmai așa. Instrucțiunea cea mai eficace o formează îndeosebi experiența și conviețuirea cu alții. Pentru tinerime o de o neasămănată valoare cultivătoare petrecerea în societatea celor crescuți, anume a oamenilor de caracter, îndeosebi dacă aceștia au poziție însemnată în societate. Ceea ce se învață

în școală, fie aceea ori cât de preferabil, totdeuna poartă timbrul teoreticismului și al impersonalității. Ceea ce însă experimentăm, pățim sau învățăm în viața de toate zilele din atingerea cu alți oameni, aceasta posedă coloritul proaspăt al propriei experiențe, aceasta influențează asupra lumii din lăuntrul nostru, și nu arare ori și pe cel flegmatic îl scoate din indolența sa.

Din această cauză e de o deosebită însemnătate *personalitatea învățătorului* pentru viața școlară.

Copilul arată mai mult interes pentru cele vii și concrete, decât pentru cele moarte și abstracte, — numărând la ceste din urmă știința din cărți. Afară de aceea, fiecare copil are însușirea de a dori să ia parte activă la ori ce lucrare; aceasta însă i-o poate oferi numai o persoană, o ființă vie. O altă trebuință a spiritului copilăresc este aceea de a se alipi de oamenii mari, a privi faptele lor și a imita ceea ce i se pare de însemnătate în lucrarea acolora.

Învățătorul e acela, care zi de zi stă înaintea copilului; el regulează întreaga lucrare a copilului în decurs de mai multe oare; el îi ocăr-muește întreaga viață spirituală cu o mână delicată sau cu o mână aspră și grosolană; învățătorul îi face bucurii și-l învioșează sau îl plictisește și-l năcăjește. Deci, nu e nici o mirare, dacă toată atenția copilului e îndreptată asupra acestui om. Întocmai cum floarea soarelui își întoarce fața sa totdeuna spre blândul soare, așa și privirea copilului se îndreaptă asupra învățătorului, cetind de pe fața lui seninul și bunătatea sau receala și furtuna.

Privirea copilului se îndreptează mai întâi asupra exteriorului învățătorului. El cercetează cu de-amăruntul cum e fața învățătorului, cum îi sunt ochii, cum i-e barba, singuraticile organe și părți ale feței; cum e felul de vorbire al învățătorului, cum e risul lui. Pe când copilul la aparență ascultă cu atenție prelogerea învățătorului, gândurile lui de odată rătăcesc la figura învățătorului, face asemănări între învățător și între vecinul său, examinează, că oare haina sau vesta învățătorului e tot așa de curată sau în ordine ca și cele ale tatălui.

Foarte rare ori perde ceva din vedere micul critic. Copii sunt cu atențiune la poziția învățătorului când șede: șede el liniștit ori se leagănă cu scaunul? Cercetează, cum e umblarea învățătorului: umblă el repede, rezolut, cu ținută dreaptă, ori umblă el a lene, legănându-se ori gârbovit? Oare degetele învățătorului sunt curate și ce lucră cu ele? Dânsul e om modest, simplu, ori e închipuit și poartă bucurosi inele și alte giuvaericele? Chiar și gesturile și manierele învățătorului formează obiectul observațiilor școlarilor.

În deosebi au ochi ageri școlarii pentru obiceiurile și slăbiciunile învățătorului. În această privință ei sunt censori mai severi decât toți inspectorii școlari.

Negreșit, că în toate acestea, ei nu sunt conduși de judecată, ci mai mult de simțeminte obscure și instinctive.

Numai decât au observat elevii, că e punctual învățătorul ori nu, că examinează el conștientios temele de casă ori numai dă mult de lucru și nu controlează nimica. Cu deosebită atenție urmăresc școlarii pe învățător la împărțirea pedepselor. Aci înțeleg pedepsele corporale. De nenumărate ori se întâmplă, că școlarii în jocurile lor imitează pe învățător. De aceea învățătorul să pună pond pe axioma: „Cunoaște-te pe tine însuși!” Să se examineze pe sine însuși și să se disciplineze. Când intră în școală, să lase afară la ușa școlii toate grijile sale și toate năcazurile casnice, toate greutatețile ce-i apasă pe suflet, cari ar da ansă copiilor la mânie, lenevire, neascultare ori la ivirea altor slăbiciuni spirituale ale elevilor. Pentru că e lucru cunoscut, că d. e. afectele dau naștere afectelor, adică în cazul de față: spiritul fraged, mlădios al copilului prin izbucnirea afectelor învățătorului și educatorului, își pierde echilibrul și i se dă ocazie pentru o asemenea izbucnire a afectelor. În fața tractării aspre, a vorbelor arate, inimile se închiuși prin tractare umană, plină de iubire, câștigăm intrare în inimile școlarilor.

Pentru unele lucruri școlarii, în deosebi cei mai mărișori, sunt foarte simțitori, și anume pentru următoarele: E învățătorul drept ori e părtinitor? Ține el strict și consecuent la adevăr ori nu rămâne totdeauna pe lângă el? Ceea ce propune el, este efluxul inimii sale, ori vorbește numai, pentru că trebuie să vorbească așa, pentru că așa e prescris?

Nimic nu are urmări mai primejdioase asupra școlarilor decât fătarnicia și nedreptatea din lăuntru. Chiar și dacă elevii nu pot câștiga deplină convingere despre această însușire a învățătorului, efectele ei stricătioase totuși se manifestează într'un chip oarecare. Școlarii simt din tonul, vocea și gesturile învățătorului, că el nu simțeste și în inima sa ceea ce vorbește. Deci, interesul învățătorului să nu se manifesteze numai în lucirea ochilor săi, ci și în alipirea sa vădită față de obiectul de învățământ și în activitatea sa spirituală, prin ceea ce devine simpatie școlarilor.

Un atare învățător nu va fi numai obiectul de observare, ci și de admirație al școlarilor. Căci pentru cei mai mulți dintre școlari e un lucru ciudat și o întâmplare neobinuită, ca cineva să se însuflețească pentru o simplă idee.

Că învățământul religiei și peste tot materia pentru nobilitarea sentimentelor produce rezultate foarte neînsemnate în ce privește formarea caracterului, cauza e în multe cazuri învățătorul și personalitatea sa.

După cum se știe, cugetarea religioasă și apăsarea morală se ivește foarte târziu în dezvoltarea spiritului. Cel ce voeste să influențeze în această direcție asupra formării caracterului, trebuie să se bucure de iubirea și alipirea școlarilor săi. Un om urâcios, nesimpatic sau chiar temut, nu va putea produce caractere.

Copiii numai decât au observat, dacă în persoana învățătorului au înaintea lor un om de caracter, o personalitate morală. Un astfel de învățător, care se dă cu totul scopului educației, chiar și numai prin prezența sa influențează ca o putere căreia nu i-se poate opune nimic. Religia e un ce intern, personal, conviețuit. Aci influențează învățătorul, nu prin ceea ce propune, ci mai vârtos prin ceea ce reprezintă el însuși. Religia nu se poate propune și învăța, ea trebuie să fie privită, experimentată și conviețuită. Din această cauză numai acolo poate fi aprins un suflet și o inimă de ea, unde schintea vieții religioase a sărit dela persoană la persoană. Școlarii simt îndată, dacă vorbele învățătorului sunt numai fraze, ori sunt izvorite dintr'o inimă care arde de credință și dragostea față de Dumnezeu și de împărăția Lui. Învățătorii de felul celor din urmă, chiar să nu porceadă corect din punct de vedere pedagogic, vor pune bază religiozității și moralității; ceilalți, din contră, folosească-se ei de vorbe oricât de înduioșătoare, nu vor putea ajunge la aceasta.

Fiecare învățător deci să se gândească la vorbele Mântuitorului și să le aplice la sine și la elevii săi: *Căci ei vor fi judecătorii voștri.*

Europa Sudică

Lecție din Geografie pentru clasa V. de Petru Buzera.

I—II. Analiza și Sinteza.

A. Peninzula Balcanului

1. Peninzula Balcanului în general.

Jinta: Astăzi vom învăța să cunoaștem mai cude de amaruntul una dintre cele 3 peninzule dela Sudul Europei, și anume cea mai apropiată de noi, care ni-e cunoscută încâtva din istoria bisericească, adică: *peninzula Balcanului.*

Elevii reproduc ceea ce li-e cunoscut din istoria bisericească: În *Macedonia* și în *Grecia* a predicat s. apostol Pavel; în *Tracia* a predicat s. apostol Andrei; în *Tesalonic* a trăit m. m. Dimetrie; Constantin cel

Mare își mută reședința (în 329) dela Roma la *Bizanț*, care după numele împăratului se numește *Constantinopol*; în Constantinopol își avea reședința unul dintre cei 5 patriarhi ai bisericii creștine; aci a fost patriarh s. Grigorie Teologul și Ioan Crisostom, aci s'au ținut unele sinoade ecumenice (II. V. VI. V—VI); aci au fost patriarhi Fotie și Mihai Cerulariu sub cari s'a întâmplat schisma cea mare; la 1453 au ocupat Turcii Constantinopolul, etc.

Urmează apoi citirea hartei pe baza întrebării: Ce ne spune harta despre această peninzulă de însemnătate istorică?

I) Ea ne spune mai întâi despre **forma și poziția** peninzulei. Noi aflăm, că: Peninzula are forma unui triunghi. Vârful triunghiului zăce la Sud. Peninzula se află în partea ostică a Mării Mediterane și e peninzula cea mai de către Ost a Europei.

Hotarele ei sunt următoarele:

1. La N. se mărginește cu partea sudică a Carpaților (Alpii Transilvaniei), cu Dunărea și cu afluențele acesteia, cu Sava.

2. La O. e mărginită de *Marea Egeică* cea bogată în izule, cu strămoșia *Dardanelelor*¹ (sau *Hellespont*), cu *Marea-Marmora*², cu *Bosforul* și cu *Marea-Neagră*³.

3. La S. cu *Marea Mediterană*.

4. La V. cu *Marea Adriatică* și cu *M.-Ionică*.

Aprofundare materială.

a. **Asămănați** partea vestică cu cea ostică? Ce aflați? Partea ostică e mai variată, fiind întreruptă prin sinuri, peninzule și izule; cea vestică e monotună.

b. Peninzula Balcanică se împarte în 2 peninzule —? Una nordică mai mare și alta sudică, mai mică. Cea din urmă se cheamă *Morea* și e despărțită de cea mare prin sinul de Corint și Egina. Numai prin o limbă de pământ foarte îngustă stă *Morea* în legătură cu peninzula mai mare.

c. *Morea* însemnează *țara mării*. Cum îți esplici acest nume? Peninzula e încunjurată de mări. Acestea taie afund în uscat. — Patru peninzule mici la Sud.

d. *Marea Egeică* poartă și numele de *Arhipelag*, adică *mare de izule*. Cum putem esplica acest nume? Această mare e bogată în izule. Cetește de pe hartă numele izulelor mai mari! Însemnați-vă numele izulei celei mai mari! (*Creta*.)

II) În a doua linie ne dă lămuriri harta despre **suprafața** peninzulei. Noi aflăm, că:

¹ *Dardanele* se numesc de Turci cele 6 fortărețe, care se ridică pe țărmurile acestei strămoșii; 3 dintre ele se află pe țărmul european, 3 pe cel asiatic.

² În *Marea-Marmora* se află izula *Marmara*, de unde se cșpoartă *marmor* alb cu figuri negre, care deja din vechime era prețuit.

³ *Marea Neagră* își are numirea vsrosinul dela ceriul care mai întotdeauna este întunecos.

A) Partea cea mai mare a peninzulei e muntoasă. Ea constă din mai multe muntenii. Unele din aceste muntenii se întind de către Vest spre Ost, altele de către Nord spre Sud. Din această cauză construcția pământului ia forma unor gratii (zăbrele) (Desemn !). Putem deosebi deci 2 grupe principale: una ostică și una vestică. Hotarul între aceste 2 grupe îl formează riurile *Vardar* (obârșia, direcția, gura!) *Morava* (obârșia, direcția, gura!)

1. Grupa vestică constă din un număr mare de muntenii cu cărca îngustă, dar înalte, care se întind paralel unele cu altele și cu țărmul, de către N—V spre S—O și se finesc în peninzula *Morea*. De această grupă se țin:

a. *Alpii Dinarici*.

b. *Muntenia Ternagora* (munții negrii) în *Montenegro*.

c. *Sardagul*, care e numai de câteva mile de lung.

d. *Pindul*.

e. *Olimpul*, cea mai înaltă redicătură a peninzulei (3000 m) aci. credeau Grecii cei vechi, că locuiesc zeii lor.⁴

2. Grupa ostică se alătură la Carpați (Alpii Transilvăneni), pornește deci dela *Dunăre* și cuprinde ținutul ostic dela *Morava* și *Vardar*. Ea constă din muntenii late, cari strătaie peninzula în diferite direcțiuni. Aci se țin:

a. *Balkanul*. Își ia începutul la granița Serbiei și se întinde de către N—V spre S—O până la riul *Ischer*, apoi de către V spre O și ajunge până la *M. Neagră*. Cătră S. cade prea plan ca un părete, ear cătră N. prea încet, formând terase (coloritul mapei!) și formează o linie însemată între ape, — cumpăna apelor (*Dunărea* și *Marița*!)

b. *Muntenia Rhodope*. Își ia începutul într'un vârf puternic *Rilodagh*, și se întinde în direcție sud-ostică până la *Marea Egeică*, umplând cercul întreg între *Marița* și *Struma*.

B) Numai o parte mică a peninzulei e șes. Afară de unele văi numai un singur șes mai mare putem afla. Acesta e *șesul de pe lângă Marița*, care în partea nordică (*Rumelia răsăriteană*) e foarte productiv și strălucește de vii, de câmpiile cu trandafiri și cu cereale, și de plantațiunile de tabac; partea sudică (*Tracia*) însă e în cea mai mare parte câmpie stearpă (stepă), care ajunge până la poarta Constantinopolului, așa că Constantinopolul nu are împrejurime bine populată.

Aprofundare materială.

a. Care e cea mai însemnată muntenie a peninzulei? Nici într'un chip *Balkanul*, pentru că deși el formează însemnata cumpănă a apelor, dar nu cea mai însemnată înălțime, nici centrul

⁴ *Olimp*==munte luminos; pentru că unele dintre vârfurile sale sunt în mare parte acoperite cu neaă.

izvoarelor. Cea mai mare redicătură e Olimpul, centrul apelor e Rilodaghul.

b. De ce se numesc munții din Montenegro „munții negri”? — Nu pentru că culoarea lor ar fi neagră. Negru înseamnă aici ceea ce e pustiu, ne-productiv, fără pășuni. Ce puteți deduce voi din aceasta cu privire la firea acestor munți? Munții negri formează partea cea mai selbatică a muntenilor din peninsulă. Cu un repeziș înspăimântător se înalță aici stânci goale, pleșuve și ascuțite. Numai cărări înguste, care se redică în sus în o mulțime de strâmbături, îndoituri, ne conduc pe munții prăpăstioși prin văi mici înguste, în care Montenegriinii, un popor de munte, liber, îndrăzneț și-au așezat colibe lor simple.

c. De ce ziceau Grecii cei vechi, că tocmai pe Olimp locuiesc zeii lor? Nu numai pentru că acesta e cea mai înaltă muntele, ci și pentru că vârfurile lui sunt încunjurate de nori. Și care zei să fie locuit aici? (*Zeus*, regele cerului, tatăl oamenilor și al zeilor; el e stăpânul tunetului și al fulgerului, el veghează asupra sfinteniei jurământului și ospitalității, și trimite ajutor celor ce cer. — *Hera*, soția lui Zeus, zeita căsătorilor și a vieții familiare. — *Apollon*, fiul lui Zeus, zeul soarelui, al poeziei și al muzicii. — Afară de acești zei mai credeau Grecii cei vechi și în alți zei și zeițe, despre cari tot așa susțineau că și au reședința pe vârfurile Olimpului încunjurate de nori.) — Reasumare și reproducere.

III) Să vorbim acum ceva și despre apele peninsulei. Ce ne spune mapa? Putem deosebi:

A) Riurile povârnișului (clinei) nordic. Toate se varsă în Dunăre. Dunărea însăși numai prin cursul său inferior se ține de peninsulă. Ea formează începând dela poarta de fer (prin care munți e formată?) un arc deschis spre N, apoi la vărsarea Prutului în ea formează o cotitură și se varsă, prin trei brațe, în Marea Neagră. Cel mai însemnat dintre aceste 3 brațe e cel din mijloc, numit brațul Sulina. Dintre riurile care se varsă în Dunăre mai însemnate sunt:

1. *Sava* cu *Drina*, se varsă la Belgrad.
2. *Morava*, se varsă mai jos de Belgrad (la Semendria).
3. *Iskerul*, izvoarește din partea cea mai înaltă a muntelui Rhodope, din Rilodagh, și împarte Balcanul într-o parte ostică și una vestică.

B) Riurile povârnișului sudic. Se varsă în Marea Egeică. Ele sunt:

1. *Marița*, izvoarește din partea ostică a Rilodaghului, curge întâi spre S-O, la Adrianopol face o cotitură și se varsă spre S în M. Egeică.
2. *Struma* izvoarește spre N dela Rilodagh și curge în direcție sudică.
3. *Vardar* curge paralel cu Struma. Izvoarește în Sardagh și se varsă în sinul de Salonic (Tesalonic!). Între gura riului Vardar și a riului Struma se află

peninsula *Chalkidike*, care earăș se desparte în 3 peninsule mai mici. Pe cea ostică se află *muntele Atonului* (Athos), cu 1000 capele, biserici și mănăstiri ortodoxe.

C) Riurile povârnișului vestic. Acestea sunt o mulțime de riuri de prin munți. Cele nordice se varsă în M. Adriatică, cele sudice în M. Ionică. Cel mai însemnat dintre acestea este *Drinul*, care izvoarește din lacul *Ochrida*, și curge spre N. sub numele de *Drinul negru*, apoi împreunându-se cu *Drinul alb*, care vine de cătră N spre S, curge spre V și se varsă în Marea Adriatică.

Aprofundare materială.

a. De unde vine, că peninsula Balcanului nu are riuri mari? Suprafața peninsulei întrepruptă prin munți, cu forma unor gratii, nu lasă ca riurile să se poată desvolta.

b. Care riuri vor fi navigabile? (Cele de pe povârnișul nordic și vestic la nici un caz, pentru că în cea mai mare parte curg printre muntelui și astfel cursul lor e prea repede. Poate că cele de pe povârnișul sudic vor fi navigabile, pentru că ele în mare parte curg și prin loc șes.) Așa este! Totuș și pe acestea, navigațiunea e de puțină valoare. Așa d. e. pe riul Marița numai plute pot umbla, pentru că vara are foarte puțină apă.

IV) Dacă privim harta cu băgare de samă, ne putem face idee și despre clima peninsulei. Aflăm că Peninsula zace mai spre S decât țara noastră, deci va avea climă mai caldă decât Ungaria și Austria. Mai priincioasă (favorabilă) trebuie să fie clima în Grecia, pentru că aceasta zace mai spre Sud și marea intră afund în uscat (climă maritimă!) Și totuș se simte și în Grecia lipsa de umezeală. În deosebi dela începutul lui Iunie până la finea lui August în mare parte nu cade nici un strop de ploaie. Aceasta are urmări însemnate. Anume? În timpul numit domnește în lăuntru țării o căldură și uscăciune mare și pământul devine neroditor.

Acum să privim partea nordică a peninsulei și din aceasta mai întâi cea vestică. Ce aflăm? Observăm aci coaste înguste, apoi muntelui înalte și lungi. Acestea nu lasă vânturile de mare să intre în lăuntru peninsulei. De aceea va fi acolo clima uscată și aspră. Priviți acum partea ostică! Acea are șesuri mari, deci va fi clima mai blândă, îndeosebi în partea ce se află spre S dela Balcan, pentru că această muntelui oprește vânturile uscate dela N. Spuneți acum tot ce am observat despre climă! (Reasumare),

Aprofundare materială

După cele discutate pân' aci spuneți-mi întrucât e peninsula Balcanică o bucată de pământ favorizată de natură? Ea are o poziție favorabilă, pentru că formează trecătoarea (podul) spre Africa și Asia. — Are o configurațiune des-

⁵ Dunărea e la hotarul nordic al peninsulei.

voltată și posedă porturi bune d. e. portul de Corint și cel de Constantinopol. — Ea posedă ținuturi roditoare d. e. pe lângă Marita.

V) Mai departe voim să știm ceva și despre **mărimea** peninsulei. Ce ne spune harta? (E aproape așa de mare ca Ungaria.⁶ E ceva mai mare decât patria noastră și are numai 15 milioane de locuitori. De unde vine aceasta? (E mult loc muntos). Aceste 15 milioane de locuitori — întocmai ca și în patria noastră — se compun din diferite popoare. Aflăm aici: Albanezi, Români (Macedo-Români sau Țintari)⁷ Greci, Bulgari, Sârbi, Turci, Jidovi și Țigani. (Va urma)

Varietăți

Mobile in motive românești. Școlii de lemnărit din Câmpulung (Bucovina) revine meritul de a fi reinviat acest soi de mobile ținute în stil românesc, care de un timp încoace și-a făcut intrare în cele mai elegante saloane. Executarea elegantă a obiectelor sculptate în plan și coloritul motivelor ținute în culori naționale, le face așa atrăgătoare, încât ochiul privitorului deja în primul moment este câștigat. Azi aceste mobile făcute după modelele celor puține aflate încă în casele românești din munți, împodăbesc palatele patricianilor vieții sociale din țară și străinătate... O garnitură întreagă românească constă din: 1 masă, 1 canapea (scaun lung românesc cu spătar), 2 fotole (scaune mai scurte cu spătar), 2 taburete. De present ele se lucrează în atelierul d-lui Vasile Buliga, un absolvent al acestei școli, care livrează 1 garnitură pentru prețul de 66 fl., preț care în comparațiune cu obiectele, este neînsemnat. *Desteptarea.*

Pentru a încunjura multe neînțelegeri atragem atențiunea celor interesați asupra următoarelor șire, puse în fruntea foii noastre: „Corespondințele se adresează Redacțiunii „Foaia Diecezană“ iară

⁶ Austro-Ungaria:	622 $\frac{1}{2}$ mii km ² .	41 $\frac{1}{2}$ mil. loc.
Ungaria:	322 $\frac{1}{2}$ " "	17 $\frac{1}{2}$ " "
România:	131 " "	5 $\frac{1}{2}$ " "
Peninsula Balc.:	398 " "	15 " "

⁷ Macedo-Românii sunt în număr peste 200.000. Ei se numesc între ei *Armâni*, iar străinii le zic mai mult în batjocură *Țintari* (pentru că vorbesc cu „t“ și „s“ în loc de „ci“ și „s“) și *Cușovlahi* (români schiopi, pentru că umbli legându-se în urma traiului de pe munți). Particularități în dialectul macedo-român sunt:

a) sunetele *c* și *g* urmate de *i* sau *e* s'au schimbat în urma influinței grecești în *ț* și *dz* (și nu în *ce* și *ge*), d. e. *dzațe* (zece), *ținți* (cinci),

b) sunetele *n* și *l* s'au păstrat muate, d. e. *călcâni*, *vine*, *gutune*, ca și în graiul bănățean (pentru: călcâi, viie, gutue), *cliemare*, *gălină*, *oclin*, *urecliă*, *liepure*, *liertare*;

c) sunetul *u* final e păstrat, iar în cuvinte articulate se pierde, d. e. *paru*, *parlu*, *grecu*, *greciu* (par, parul, grec, grecul);

d) articolul în plural e *li* în loc de *i* d. e. *parli*, *gresli* (parii, grecii);

e) sunetul *i* la începutul cuvintelor urmat de *m* sau *n* nu se aude: *mpartu*, *ncăldzescu*;

f) pe lângă cuvinte luate de la Turci, Greci și Albanezi, dialectul macedo-român a păstrat cuvinte latinești, ce nu se găsesc în daco-română, d. e. *auă* (uva=strugure), *coru* (cor=inimă) *iint* (viginti=douăzeci) [E. Hodoș, Ist. lit.]

bani de prenumerațiune și inserțiunile — *adecă: concursele, licitațiunile minuende, anonțurile etc.* — la Administrațiunea Librăriei și Tipografiei diecezane în Caransebeș.

*Redacțiunea și Administrațiunea
Foi Diecezane.*

Concurse

Pentru ocuparea definitivă a postului de învățător la școala gr. or. română din **Apadia** protopresbiteratul Caransebeșului se escrie concurs cu termen de 30 de zile.

Emolumente:

Salar în bani gata 600 cor.

Relut în bani pentru 16 metrii lemne de foc 64 cor.

Două jugere de pământ ce aduce venit 70 cor.

Intravilanul școlar de $\frac{3}{4}$ jug ce aduce venit 20 cor.

Pentru conferințele învățătoarești 20 cor.

Pentru scripturiscă 10 cor.

Pentru servițiul curatorelui școlar 20 cor.

Pentru participare la înmormântări 40 fil.

Locuința liberă în edificiul vechiu al școlii.

Concurenții au să-și înainteze petițiunile lor la P. On. Oficiu protopresbiteral în Caransebeș.

Concurenți pătați și compromiși nu se vor admite.

Alesul învățător va fi îndatorat a purta cantoratul, scripturistica comitetului și sinodului parohial și a compune școoțele bisericii și culturii.

Pentru servițiul prestate în alte comune nu se dau emolumente.

Concurenții să se prezenteze în vre-o Duminecă sau sârbătoare.

Apadia în 10 Iunie 1904.

2—3 [46]

Comitetul parohial.

În contelegere cu protopresbiterul tractual.

Pe baza ordinațiunei Venerabilului Consistor diecezan ddo 22 Martie a. c. Nr 4199 B. se escrie concurs pentru întregirea postului de preot în parohia de clasa a III din comuna **Mutnicul-mic** cu filia Dragsinești, protopresbiteratul Făgetului, cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Foaia Diecezană“

Dotățiunea:

1. O sesiune parohială constatătoare din 32 jugere.

2. Un intravilan (fără de casă parohială).

3. Stola uzuată.

4. Birul parohial dela 100 case.

Doritorii de a ocupa acest post au a-și trimite recurselile lor, instruate conform Stat. org. și regulamentului pentru parohii, comitetului parohial prin Prea On. Oficiu protopresbiteral al Făgetului.

Dela recurenți se cere a se presenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare în sânta biserică spre a-și arăta desteritatea în cântare și oratorie pe lângă prealabila încuviințare a Prea On. Domn Protopresbiter, dar nici decum în ziua de alegere.

Mutnicul-mic din ședința comitetului parohial ținută la 13 Iunie 1904.

1—3 [50]

Comitetul parohial.

În înțelegere cu mine: *Sebastian Olariu*, protopresbiter tractual.

Prin această scrisorile comitet parohial scrie concurs pentru ocuparea postului de învățător la școala confesionala gr. or. rom. din **Goruia**, cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia Diecesană”, cu următoarele emolumente:

1. În bani gata 600 cor.
2. 32 m. lemne (16 m. pentru învățător și 16 m. pentru sala de propunere) aduse de comuna bisericească la cortelul învățătoresc în valoare de 106 cor.
3. Pentru adunarea generală a Reuniunii inv. 30 cor.
4. Pentru participarea la conferința inv. 28 cor.
5. Pentru scripturistica școlară 10 cor.
6. Dela înmormântări unde va fi poftit 80 fil.
7. 2 jugere de pământ de pășune, având alesul învățător a plăti dările rețerate.
8. Cortel cu 3 chilli, cuină, cămară și grajd cu o grădină intravilan de 400 stângeni patrați.

9. Pentru purtarea agendelor comitetului și sinodului parohial, precum și pentru facerea socoților bisericești și școlare de cult 50 cor.

Alesul învățător e îndatorat a purta cântoratul în și afară de biserică și a instrua tinerimea școlară în cântarea bisericească și a conduce corul bisericesc. Are se fie cântor bun și se priceapă instrumente muzicale.

Pentru serviciile prestate în alte comune, comuna bisericească nu acordă nici un emolument.

Recurenții au a-și subșterne recursele lor Prea On. Oficiu Protopresbiteral din Orarița montană, fiind adresate comitetului parohial din Goruia. Concurenții au a se prezenta cu încunoștințarea protopresbiterului concerninte în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sta biserică.

Din ședința comitetului parohial ținută în 8/21 August 1904. 1—3 [48]

Mateiu Popoviciu m. p. **Ioan Frențiu** m. p.
preș. com. par. not. com. par.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Pe baza încuviințării Ven. Consistor diecezan de dtto 31 Iulie a. c. Nr. 2627 B ex 1904 se scrie concurs pentru ocuparea postului de capelan la parohia de clasa III-a din **Ciorda**, dieceza Caransebeșului, protopresb. Bisericii Albe, pre lângă năputinciosul preot Nicolae Otonoga cu termen de recurgere de 30 zile dela prima publicare în Foaia Diecesană.

Emolumentele:

1. $\frac{1}{3}$ din sesiunile parohială constatătoare din 32 jugere pământ.
2. un intravilan de 600 stâng. fără casa parohială de prezinte.

3. $\frac{1}{3}$ din toate venitele ștolare uzuale.

4. $\frac{1}{3}$ din o grădina „vârzăria” de 200□ st.

5. estravilan de 200□ st.

Doritorii de a ocupa acest post sunt avisați aș trimitte recursele lor instruate conform regulămintelor pentru parohii adresate comitetului parohial, prin Oficiul protopresbiteral al Bisericii Albe, în Iam.

Tot odată sunt poftiți a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sft. biserică spre aș arăta desteritatea în cântare și oratorie însă numai cu prealabila încunoștințare a protopresbiterului tractual, dar nici cum în ziua de alegere.

Ciorda din ședința comitetului parohial ținută la 22 August 1904. 1—3 [49]

Nicolae Otonoga m. p. **Meilă Moise** m. p.
preot. președinte.

Aurel Novac m. p.
not. com.

În conțelegere cu mine: *Filip Adam* protopresbiter.

Senegin cotra tusei, răgușelii, durerii de piept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei reumatismului, recelelor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomach, greața și vomarea, sgârciurile cele mai grele. Leac sigur. Folesce și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Kajodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la sifilis, morburile tinerețelor **1 sticlă 2 cor.**

Laxbonbons. Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum, palpitatea de inimă, ameteți, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai de cât se comandeză **Laxbonbons** zacharele purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chemicale, drogoue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rum și altele. Teuri ruscice, Parfûmuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articoli cosmetice, oleu pentru păr, Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți pe cum și prav. Ori ce fel de articlu din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge.

Cornel Deméter,

apotecar în **Békés-Magyar, f6-utoza 45 szám**
2—10 [47] Budapest mellétt.